

Skærbæk Uldspinderi

Indtil 1889 blev ulden spundet på spinderok i hjemmene. I 1889 holdt industrien sit indtog i Skærbæk, idet Markus Christian Petersen byggede Skærbæk Uldspinderi. Her kunne ulden forarbejdes fra rå uld til færdige uldvarer.

I spinderiet blev udover spindemaskinerne også opsat to mekaniske væve. Alle maskiner blev trukket af en dampmaskine, der udover dampen også leverede varmt vand til farveriet i sidebygningen.

Bortset fra enkelte perioder har spinderiet været ejet af den samme familie fra starten i 1889 og indtil 1986, hvor bygningerne blev solgt. I år 2000 det lykkedes det Tønder Museum at finde penge til at overtage spinderiet på første sal, mens resten af bygningerne er solgt til ejerlejligheder.

www.uldspinderiet.webbyen.dk

Overfor kirken i Skærbæk ligger hoveddøren til Skærbæk Uldspinderi. Du kravler op af den stejle hønsetrappe og drejer til venstre, døren går op og duften af 118 års uldbearbejdning invaderer næsen, og inviterer dig ind i denne uberørte tidslomme ...

... Velkommen til en rejse fra uld til garn ...

Wolfemaskine.

Den vaskede uld lægges i ...

Og kommer ud som "snefnug". I Wolfemaskinen testes ulden, dvs. den plukkes ud, så den ligger løst og ikke mere i så tydelige stabler (uldtotter).¹

Efter Wolfemaskinen bliver ulden vejat af, således at kartemaskinen fodres med den rette mængde uld for den ønskede trådtykkelse.

Den tesede uld flyttes nu over i kartemaskinen. Her kører den forbi valser med små kroege, der griber fat i ulden og trækker den ud i et helt tyndt spind, kaldet uldflortæppe.

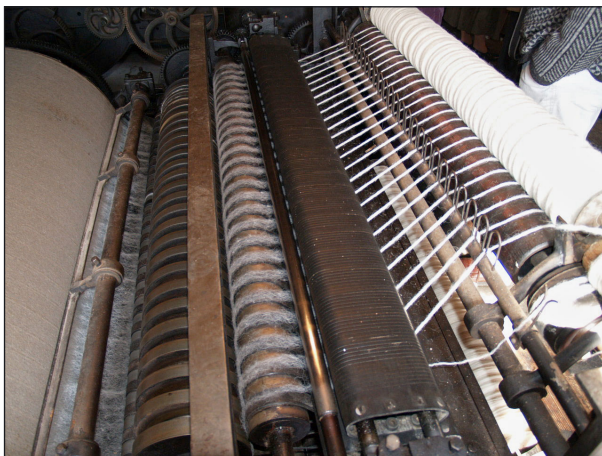
Kartemaskinen.

Til højre afgiver valsen, hvor det tynde uldflortæppe afsættes.

Flordelemaskinen.

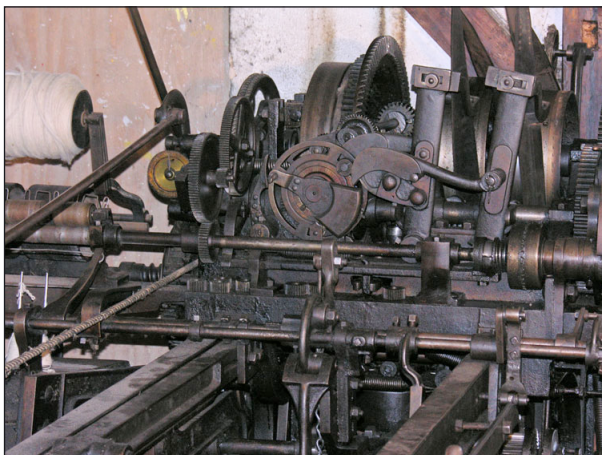
Her deles karteflortæppet op i mindre portioner. Resultatet ses til højre: en lang række af 26 "nøgler" pladegarn, som håndstrikkere fra 1970'erne husker dem.

Selfactor = spindemaskinen.

På selfactoren spindes pladegarnet til én-trådet garn.

Meknikken er placeret i midten af selfactoren, dvs. til venstre i næste billede, som viser højre halvdel.

... fortsætter

Pladegarnet sidder på en stang som er foroven på maskinen. Den enkelte pladegarnstråd trækkes frem til spindler på selfactorens vogn (under mandens hånd). Vognen kører ud, mens spindlerne drejer. Når vognen er halvvæjs ude bremses tilgangen af pladegarn, mens tråden trækkes og stadig spindes. Når vognen er i yderstilling presses garnet ned mod spindlerne, hvor det rulles op, mens vognen trækkes ind igen.

Sammentvinderen.

Spindlerne fra selfactoren er nu sat over i en række på det ene af de to rammer på sammentvinderen. Herfra føres det én-trådede garn fra to spindler parvist op gennem krogene og ned til de 10 samleruller forrest på maskinen. De to tråde tvindes sammen til et to-trådet garn.

Garnvinden.

Det to-trådede garn haspes af fra opsamlingsrullerne til fed på garnvinden.

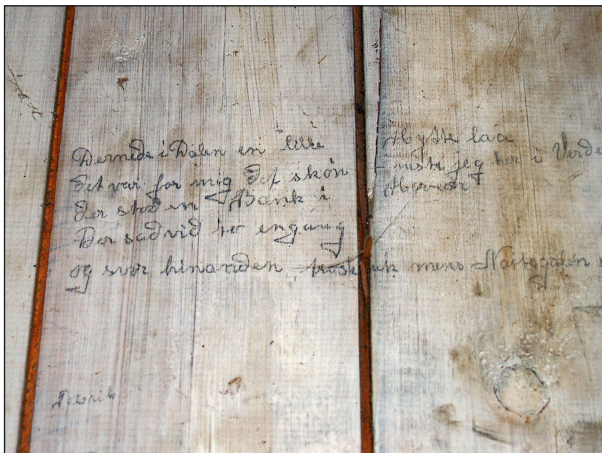
Garnet stokkes.

På en lodret stående stolpe kan en stok fastgøres. På denne stokkes garnet ved at gnide det mod stokken, dette gør garnet mere smidigt. Herefter er garnet nu klar til næste proces: Farvning eller salg.

Graffiti eksisterede også før S-toget. Her på en væg i spinderiet.

Denne skillingsvis, Hytten i Dalen² var meget sunget i 1900-tallets første år. På væggen er gengivet første vers:

*"Dernede i Dalen en hytte laa,
Det var for mig det skønneste jeg i Verden saa,
Der stod en Bænk i Haven
Der sad vi engang
Og loved hinanden troskab, mens Nattergalen sang".*

Lad os sætte os på bænken og nyde oplevelsen af spinderiet. Har du lyst på dagene for åbenthus-arrangementer, så er spinderiet stedet, hvor man kan tidsrejse.

Tak for denne vidunderlige oplevelse.

*Tina Ejlersen
foto: Flemming Lundholm mfl.*

1. Lise Warburg: *Spindebogen*. København, Borgen 1980.
2. Poul P.M. Pedersen: *De gamle Skillingsviser*. København: Gyldendalske Boghandel, 1950.